

ارزیابی برنامه های آموزشی مرتبط با فرماندهی و مدیریت در جنگهای آینده با رویکرد شناختی در دانشگاه های افسری (مطالعه موردی: برنامه های درسی رشته های مختلف دانشگاه افسری امام علی (ع))

علی حکیمی^۱، رضا جلیلی نیکو^۲، محمد عباسیان^۳، مهدی اسماعیلی^۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۱۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۱/۱۹

چکیده

این پژوهش به بررسی میزان آموزش مفاهیم جنگ شناختی در برنامه های درسی رشته های مختلف دانشگاه افسری امام علی (ع) می پردازد. هدف اصلی، ارزیابی میزان آمادگی دانشجویان این دانشگاه در مواجهه با جنگ های شناختی و شناسایی نقاط قوت و ضعف برنامه آموزشی موجود در این زمینه است. با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و با بهره گیری از سرفصل های دروس مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، کلیه دروس ارائه شده در دانشگاه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. یافته ها نشان می دهند که سهم دروس مرتبط با جنگ شناختی در رشته های مختلف متفاوت است. برخی رشته ها و گرایش ها به طور کامل از این نوع آموزش برخوردارند، در حالی که سایرین سهم کمتری از این دروس را دریافت می کنند. این عدم تعادل در توزیع آموزش جنگ شناختی، نشان از ضرورت بازنگری در برنامه درسی دانشگاه و ارائه آموزش یکپارچه تر و جامع تر در این حوزه دارد. تجزیه و تحلیل کمی و کیفی دروس نشان از کمبود آموزش های تخصصی در زمینه جنگ شناختی دارد. نتایج این پژوهش برای برنامه ریزان آموزشی و مسئولان دانشگاه افسری امام علی (ع) در جهت بهبود و به روزرسانی برنامه درسی در حوزه جنگ شناختی بسیار مفید خواهد بود.

واژگان کلیدی: جنگ شناختی، دانشگاه افسری امام علی (ع)، برنامه درسی، آموزش نظامی

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت دفاعی دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران. نویسنده مسئول (ali.hakimimanage@gmail.com)

^۲ دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی در سازمان های ورزشی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

^۳ استادیار دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران.

^۴ مدرس دانشگاه افسری امام علی (ع)، تهران، ایران.

مقدمه

در دنیای امروز، جنگهای سنتی جای خود را به جنگهای ترکیبی داده‌اند که در آن، جنگهای شناختی نقش محوری ایفا می‌کنند. جنگ شناختی یکی از شیوه‌های جنگ نرم و عملیات روانی محسوب می‌شود (یوسفوند، ۱۳۹۷). جنگ شناختی، به تلاش برای تغییر باورها، نگرش‌ها و رفتار افراد در جامعه هدف، با استفاده از ابزارهای رسانه‌ای، تبلیغات، اطلاعات نادرست و سایر تکنیک‌های نفوذ ذهنی اشاره دارد (یوسفوند، ۱۴۰۳). جنگ شناختی با هدف تغییر واقعیت‌ها، ایجاد ناامیدی و تضعیف روحیه، نادیده گرفتن پیشرفت‌های چشمگیر کشور، تخریب حس تعلق دینی و زیر سؤال بردن سنت‌های الهی، بر افکار و رفتار مردم تأثیر منفی می‌گذارد (جوانی، ۱۴۰۱). تحولات سریع در زمینه علوم و فناوری‌های همگرا و همچنین تمرکز سرمایه‌گذاری‌های پژوهشی سازمان‌های نظامی جهان بر حوزه علوم شناختی، نشانه وضوح این واقعیت است که مغز و ذهن انسان، عرصه مهم و جدید جنگ در قرن بیست و یکم خواهد بود (Norton, ۲۰۲۱).

با توجه به فرمایشات رهبری که می‌فرمایند (رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)، ۱۴۰۳): «امروز، دشمنان ملت‌ها و کشورها که طمع می‌ورزند به منافع کشورهایی که می‌توانند طمع بورزند، فقط با سلاح گرم، با جنگ گرم و سخت وارد نمی‌شوند، با جنگ نرم وارد می‌شوند. یکی از بخش‌های جنگ نرم، همین ناایمن‌سازی روانی جامعه است... شما در این چند سال هم مشاهده کرده‌اید که چطور دشمنان از فضای مجازی استفاده کرده‌اند برای اینکه اغراض خودشان را پیش ببرند» می‌توان نتیجه گرفت که جنگ شناختی تا چه میزان می‌تواند در سطح جامعه اهمیت داشته باشد. در این میان، دانشگاه افسری امام علی (ع) به عنوان محل تربیت افسران آینده کشور، وظیفه خطیر آماده‌سازی نیرویی متخصص و آگاه به پیچیدگی‌های جنگ‌های شناختی را بر عهده دارد. این مقاله با هدف بررسی دروس ارائه شده در دانشگاه افسری امام علی (ع) و شناسایی دروس مرتبط با جنگ‌های شناختی، به دنبال پاسخ به این سؤال است که چگونه می‌توان دانشجویان را به گونه‌ای آموزش داد که در مقابل جنگ‌های شناختی دشمن مصون بمانند و در عین حال، از این دانش برای تأثیرگذاری بر ذهنیت دشمنان استفاده کنند. به طور خاص، این مقاله به بررسی سهم دروس مربوط به جنگ‌های شناختی در برنامه درسی هر رشته، تأثیر این دروس بر آموزش افسران آینده، و چالش‌های موجود در این زمینه می‌پردازد.

با توجه به اهمیت دفاع از کشور در برابر تهاجمات شناختی، تحلیل دقیق دروس ارائه شده در دانشگاه افسری امام علی (ع) و ارائه راهکارهایی برای ارتقاء کیفیت آموزش در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است. افسران ارتش کشور وظیفه حفظ تمامیت ارضی و دفاع از کشور در برابر مهاجمان را به عهده دارد؛ در نتیجه افزایش آگاهی آن‌ها در برابر جنگ‌های شناختی ضروری است (فرهنگ و پناهی‌فر، ۱۴۰۳). این کارکنان و افسران با استفاده از دانش و مهارت‌هایی که به دست آوردند می‌توانند به آینده سازمان و جامعه کمک کنند (Mussa et al., ۲۰۱۹). همچنین کارکنان و افسرانی که شناخت بیشتر و واقع‌بینانه‌تری دارند، کمتر دچار فرسودگی شغلی قرار خواهد گرفت (Sunaryo et al., ۲۰۱۷)؛ و در نتیجه کمتر تحت تأثیر شایعات دشمن قرار خواهد گرفت. در ادامه این مقاله، ابتدا به بیان روش تحقیق، سپس به تشریح یافته‌ها و تحلیل‌های به دست آمده با توجه به دروس مربوط به جنگ‌های شناختی موجود در ریشه برنامه های آموزشی دانشگاه افسری امام علی (ع) با بررسی نقاط ضعف و قوت آن‌ها، و در نهایت به نتیجه‌گیری آن خواهد پرداخته شد.

روش تحقیق

این پژوهش با هدف بررسی دروس مرتبط با جنگ‌های شناختی در دانشگاه افسری امام علی (ع) و تحلیل میزان سهم این دروس در برنامه‌های درسی رشته‌های مختلف، با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه

دروس ارائه شده در دانشگاه افسری امام علی (ع) در کلیه رشته‌های تحصیلی است. به دلیل جامع بودن جامعه آماری، نمونه‌گیری به صورت تمام شمار بوده و کلیه دروس مطالعه شده‌اند.

از جمله ابزارهای پژوهش مورد استفاده می‌توان به سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و همچنین نرم افزار میکروسافت اکسل نسخه ۲۰۱۹ اشاره کرد. از سرفصل‌های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای شناسایی دروس مربوط به هر رشته و همچنین برای شناسایی دروس مرتبط با جنگ‌های شناختی استفاده شده است. از نرم افزار میکروسافت اکسل برای تحلیل داده‌ها و محاسبه میزان سهم دروس مربوط به جنگ‌های شناختی در برنامه درسی هر رشته استفاده شده است. همچنین با توجه به اینکه ابزار اول مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است، و ابزار دوم نرم افزار شناخته شده‌ای در مباحث تحلیل داده‌ها محسوب می‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که هر دو ابزار استفاده شده روایی و پایایی مناسبی دارند.

روش‌های تجزیه و تحلیل مورد استفاده در این مطالعه شامل: (۱) مطالعه اسناد: با مطالعه سرفصل‌های مصوب وزارت عتف، دروس مربوط به هر رشته و همچنین دروس مرتبط با جنگ‌های شناختی شناسایی شده است. (۲) با استفاده از نرم افزار میکروسافت اکسل، میزان سهم دروس مرتبط با جنگ‌های شناختی در برنامه درسی هر رشته محاسبه و تحلیل شده است. (۳) با مطالعه دقیق سرفصل دروس و محتوای آن‌ها، موضوعاتی که به جنگ‌های شناختی مربوط می‌شود، شناسایی و طبقه‌بندی شده است.

یافته‌ها

در این بخش به بررسی و تحلیل دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در دانشگاه افسری امام علی (ع) خواهد پرداخته شد. لیست دروس رشته‌های مختلف تدریس شده در دانشگاه افسری از برنامه‌های درسی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری استخراج شده است (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۳). در جدول ۱ لیست دروس مربوط به جنگ‌های شناختی تدریس شده در دانشگاه افسری با عناوین نام دروس، سرفصل‌های مرتبط با جنگ‌های شناختی، رشته و گرایش/رسته و همچنین سال و ترم تدریس مشخص شده است. در برخی از دروس نام گرایش/رسته مشخص نشده است، که به معنای این است که آن درس در قالب دروس عمومی لحاظ شده و برای تمام دانشجویان آن رشته تدریس می‌شود.

جدول ۱- دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در دانشگاه افسری امام علی (ع) مستخرج از ریشه برنامه‌های مصوب دروس دانشگاه (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۳)

ردیف	نام دروس مربوط به جنگ‌های شناختی	سرفصل‌های مرتبط دروس با جنگ‌های شناختی	رشته و گرایش/رسته تدریس‌کننده	سال و ترم تدریس
۱	اخلاق اسلامی	وظایف اخلاقی دولتمردان در قبال مردم؛ اخلاق گفتگو و نقد	❖ مدیریت دفاعی ❖ علوم دفاعی ❖ مهندسی دفاعی ❖ مهندسی عمران ❖ مهندسی نگهداری و تعمیر	❖ مدیریت دفاعی، علوم دفاعی، مهندسی دفاعی • سال دوم، ترم ۳ ❖ مهندسی عمران • سال چهارم، ترم ۸ ❖ مهندسی نگهداری و تعمیر • سال سوم، ترم ۶
۲	ارتباطات انسانی	اعتبار یا مشروعیت در ارتباطات میان فردی؛ ارتباط به عنوان رفتاری آموختنی	❖ مدیریت دفاعی • دژبان	سال سوم، ترم ۶
۳	آسیب شناسی اجتماعی	انواع عمده تعاریف و نظریه‌های مطرح در حوزه جامعه‌شناسی انحرافات (آسیب‌شناسی اجتماعی)، به‌ویژه	❖ مدیریت دفاعی • دژبان	سال سوم، ترم ۶

ردیف	نام دروس مربوط به جنگ های شناختی	سرفصل های مرتبط دروس با جنگ های شناختی	رشته و گرایش / رشته تدریس کننده	سال و ترم تدریس
		پارادایم اثبات گرا (نظریه های فشار - نظریه های یادگیری اجتماعی - نظریه های کنترل) و پارادایم ساخت گرا (نظریه های انگ زنی - پدیدار شناختی، تضاد، قانون در عمل، واقعیت اجتماعی، مارکسیستی، قدرت، فرامدرنیستی)		
۴	آسیب شناسی روانی	اختلال های شناختی؛ روش های درمانگری اختلال های روانی و رفتاری	❖ مدیریت دفاعی • دژبان	سال سوم، ترم ۵
۵	اصول و مبانی پیشگیری از جرائم	پیشگیری از جرائم نظامی؛ اولویت پیشگیری از جرائم با استفاده از نظریه های اسلام و جامعه شناسی	❖ مدیریت دفاعی • دژبان	سال سوم، ترم ۵
۶	تبیین اندیشه های نظامی - دفاعی مقام معظم رهبری	تعامل و همکاری در نیروهای مسلح؛ فرماندهی؛ نقش ولایت فقیه در تعمیق و نهادینه سازی معنویت	❖ مدیریت دفاعی ❖ علوم دفاعی ❖ مهندسی دفاعی ❖ مهندسی عمران ❖ مهندسی نگهداری و تعمیر ❖ خلبانی بالگرد ❖ مدیریت دفاعی، علوم دفاعی، مهندسی دفاعی، مهندسی عمران، مهندسی نگهداری و تعمیر • سال دوم، ترم ۴ • خلبانی بالگرد • سال دوم، ترم ۳	
۷	جامعه شناسی جنگ	انواع جنگ های تاریخ بشر؛ انواع دیدگاه ها و نظریه های اجتماعی جنگ؛ بررسی ساختار اجتماعی - اقتصادی جامعه در حال جنگ و پس از جنگ	❖ علوم دفاعی • پیاده	سال سوم، ترم ۵
۸	جامعه شناسی سازمان ها	مفهوم رهبر و رهبری؛ مطالعه ساختاری و کارکردی سازمان های اجتماعی؛ شیوه های رهبری و کنترل در سازمان ها	❖ مدیریت دفاعی • دژبان	سال سوم، ترم ۶
۹	حفاظت اطلاعات	حفاظت گفتار؛ جاسوسی و ضد جاسوسی؛ براندازی و ضد براندازی؛ خرابکاری و ضد خرابکاری	❖ مدیریت دفاعی ❖ علوم دفاعی ❖ مهندسی دفاعی ❖ مهندسی عمران ❖ مهندسی نگهداری و تعمیر ❖ خلبانی بالگرد ❖ مدیریت دفاعی، علوم دفاعی، مهندسی دفاعی، مهندسی عمران، مهندسی نگهداری و تعمیر (حفاظت اطلاعات ۱) • سال اول، ترم ۲ ❖ مدیریت دفاعی، علوم دفاعی، مهندسی دفاعی، مهندسی عمران، مهندسی نگهداری و تعمیر (حفاظت اطلاعات ۲) • سال سوم، ترم ۵	
۱۰	روانشناسی تربیتی	نظریه های شناختی یادگیری؛ نظریه های پردازش اطلاعات	❖ مدیریت دفاعی • دژبان	سال سوم، ترم ۵
۱۱	عملیات روانی	تکنیک ها و ابزار عملیات روانی؛ تعریف و انواع شایعه؛ علل شایعه پراکنی؛ کاربرد شایعه در جنگ؛ کنترل شایعه؛ تعریف تبلیغات؛ انواع تبلیغات؛ ضد تبلیغات؛ وظایف و مسئولیت های	❖ مدیریت دفاعی ❖ علوم دفاعی ❖ مهندسی دفاعی	سال اول، ترم ۱

ردیف	نام دروس مربوط به جنگ‌های شناختی	سرفصل‌های مرتبط دروس با جنگ‌های شناختی	رشته و گرایش/ارسته تدریس‌کننده	سال و ترم تدریس
		فرمانده، افسر عملیات و سرباز		
۱۲	مبانی جامعه شناسی	فرهنگ و مفاهیم مرتبط با آن- نقش و پایگاه اجتماعی- گروه اجتماعی، نهادها و سازمان‌های اجتماعی- نهاد خانواده- اجتماعی شدن و جامعه‌پذیری؛ نابرابری‌های اجتماعی- علل نابرابری‌ها- طبقه‌بندی و قشربندی اجتماعی- ارزش‌های اسلامی و نابرابری‌های اجتماعی- قدرت و منزلت اجتماعی- نظارت و کنترل اجتماعی- ناهنجاری‌های اجتماعی- تحرک اجتماعی	❖ مدیریت دفاعی • اداری و پرسنلی • آماد • ترابری • دارایی • دژبان	سال سوم، ترم ۵
۱۳	مبانی روانشناسی	شناخت پایه‌های عصبی زیستی رفتار آدمی؛ یادگیری شناختی؛ انگیزش؛ هیجان؛ رفتار اجتماعی (شناخت اجتماعی، نگرش‌ها، نفوذ اجتماعی)	❖ مدیریت دفاعی ❖ علوم دفاعی ❖ مهندسی دفاعی	سال اول، ترم ۲
۱۴	مبانی مدیریت دولتی	نظریه دولت؛ نظریه قدرت؛ نظریه سیستم‌های سیاسی؛ احزاب سیاسی؛ تشکلهای اداری-سیاسی؛ تقسیم اعتبارات و قدرت؛ نفوذ شخصیت‌ها؛ آثار انتخابات و تغییرات میزان قدرت؛ اهرم‌های امنیتی؛ اهرم‌های امنیتی فرهنگی مذهبی؛ ضرورت انسجام و هماهنگی مجموعه دولت؛ ضرورت توجه به منافع ملی؛ شناسایی عوامل حیاتی محیط داخلی و خارجی	❖ مدیریت دفاعی • اداری و پرسنلی	سال سوم، ترم ۵
۱۵	مدیریت ارتباطات انسانی	اثر بخشی در ارتباطات میان فردی؛ اعتبار یا مشروعیت در ارتباطات میان فردی؛ ارتباطات مجازی؛ ارتباطات اسلامی	❖ مدیریت دفاعی • اداری و پرسنلی	سال سوم، ترم ۶
۱۶	مدیریت تطبیقی	بررسی نظام اداری در کشورهای آمریکا، ژاپن و غرب؛ بررسی نظام اداری در کشورهای جهان سوم؛ بررسی وضعیت نظام انگیزشی و رهبری در کشورهای مختلف؛ ساختار نظام جمهوری اسلامی ایران؛	❖ مدیریت دفاعی • اداری و پرسنلی	سال سوم، ترم ۶
۱۷	مدیریت رفتار سازمانی	فرد و سازمان، تعامل میان فرد و سازمان، تأثیر سازمان بر فرد؛ شخصیت (تفاوت‌های فردی، نظریه‌های شخصیت، ابعاد شخصیت، تناسب شخصیت با شغل)؛ ادراک (فرآیند	❖ مدیریت دفاعی ❖ علوم دفاعی ❖ مهندسی دفاعی	سال اول، ترم ۲

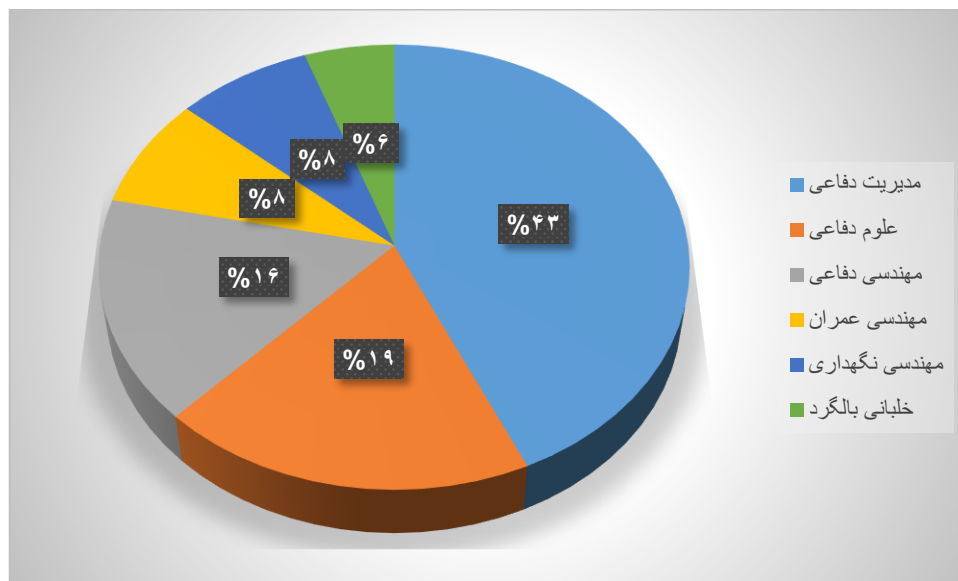
ردیف	نام دروس مربوط به جنگ های شناختی	سرفصل های مرتبط دروس با جنگ های شناختی	رشته و گرایش / رشته تدریس کننده	سال و ترم تدریس
		ادراک، خطاهای ادراکی، نظریه اسنادی؛ ارتباطات (نقش ارتباطات، فرآیند ارتباطات، انواع ارتباطات، شبکه های ارتباطاتی، موانع ارتباطی، اثربخش، ارتباط بین فرهنگ ها)؛ تعارض و مذاکره (فرآیند تعارض، مذاکره یا چانه زنی و حل مسائل تعارض)؛ رهبری (تعریف، نظریه های رهبری، نگرش نسبت به صفات رهبری، رفتار رهبری و الگوهای مختلف اقتضایی رهبری)؛ قدرت (تعریف، نفوذ و انواع قدرت)؛ فرهنگ سازمانی (تفاوت های فرهنگی، نقش فرهنگ، شیوه فراگیری فرهنگ، فرهنگ سازمانی و تفاوت های فردی، تحقیقات هافستد و کلاکهان)		

همان طور که در جدول ۱ قابل مشاهده است تنها ۱۷ درس از مجموع ۳۵۶ درسی که در دانشگاه افسری امام علی (ع) تدریس شده است (حدوداً ۵٪) به جنگ های شناختی مرتبط است. با توجه به اینکه دشمنان ایران به دنبال تغییر شناختی افسران و فرماندهان نیروی نظامی نسبت به منافع ملی کشور و همچنین ایجاد تفرقه در بین آنها هستند، آموزش دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ های شناختی اهمیت بالاتری پیدا می کند. در نتیجه افزایش تعداد دروس مربوط به جنگ های شناختی در دانشگاه افسری امام علی (ع) که وظیفه تربیت افسران آینده نیروی زمینی ارتش را دارند، می تواند به تقویت نیروهای مسلح کمک کند.

همان طور که در جدول ۲ و شکل ۱ نشان داده شده است رشته های مدیریت دفاعی با ۴۳٪، علوم دفاعی با ۱۹٪، مهندسی دفاعی با ۱۶٪، مهندسی عمران با ۸٪، مهندسی نگهداری و تعمیر با ۸٪، و خلبانی بالگرد با ۶٪ به ترتیب بیشترین سهم دروس تدریس شده مربوط به جنگ های شناختی را در دانشگاه افسری امام علی (ع) دارند. افزایش سهم تعداد دروس تدریس شده مربوط به جنگ های شناختی در رشته هایی که سهم کمتری دارد می تواند به افزایش آگاهی فرماندهان آینده نیروی زمینی ارتش به صورت متوازن کمک کند. همچنین باعث کاهش تفرقه های شناختی بین قسمت های مختلف نیروی زمینی ارتش خواهد شد.

جدول ۲- درصد سهم هر رشته از تعداد دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ های شناختی

نام رشته	سهم هر رشته از دروس مربوط به جنگ های شناختی (%)
مدیریت دفاعی	۴۳
علوم دفاعی	۱۹
مهندسی دفاعی	۱۶
مهندسی عمران	۸
مهندسی نگهداری و تعمیر	۸
خلبانی بالگرد	۶

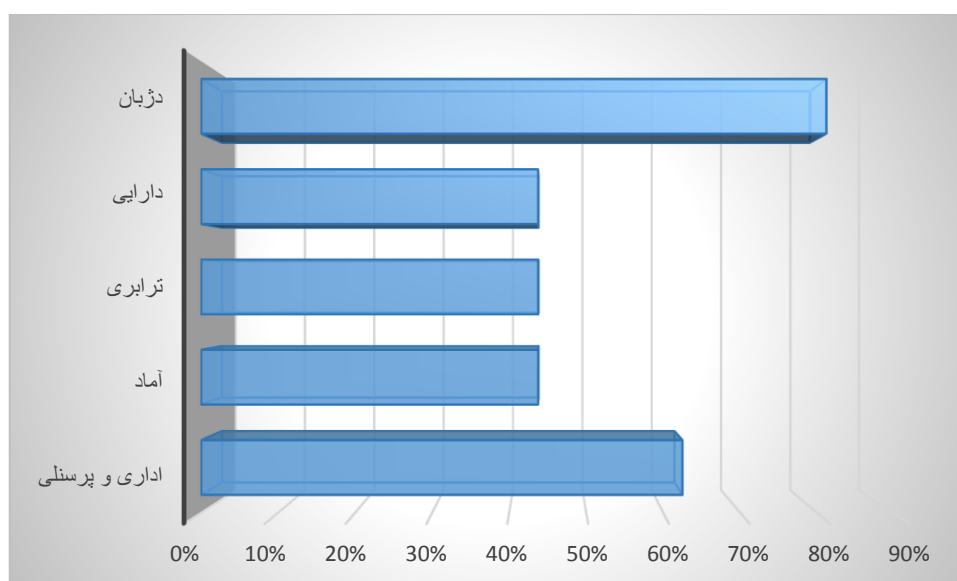

شکل ۱- سهم هر رشته از تعداد دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی

سه رشته مدیریت دفاعی، علوم دفاعی و مهندسی دفاعی دارای گرایش‌ها/رشته‌های متفاوتی هستند. بر این اساس می‌توانیم مقدار بهره‌مندی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی دانشجویان هر یک از گرایش‌ها را نسبت به یکدیگر در یک رشته مورد بررسی قرار دهیم. به بیان دیگر به دنبال بررسی این موضوع هستیم که دانشجویان هر یک از گرایش‌های یک رشته، چند درصد از دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی همان رشته را فرا می‌گیرند. همان‌طور که در جدول ۳ و شکل ۲ نشان داده شده است، در رشته مدیریت دفاعی، به ترتیب گرایش‌های دژبان با ۸۱٪، اداری و پرسنلی با ۶۱٪، و آماد، ترابری و دارایی هر کدام با ۴۴٪ از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۳- میزان درصد بهره‌مندی هر یک از گرایش‌های رشته مدیریت دفاعی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته

نام گرایش	سهم هر گرایش از دروس مربوط به جنگ‌های شناختی در رشته مدیریت دفاعی (%)
دژبان	۸۱
دارایی	۴۴
ترابری	۴۴
آماد	۴۴
اداری و پرسنلی	۶۳

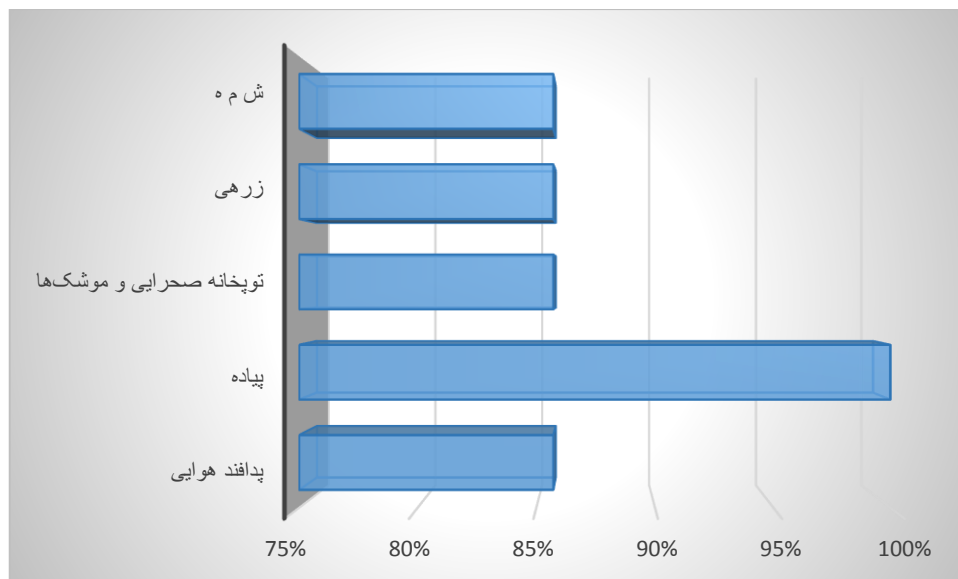

شکل ۲- میزان بهره‌مندی هر یک از گرایش‌های رشته مدیریت دفاعی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته

در جدول ۴ و شکل ۳، درصد دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی هر یک از گرایش‌ها در رشته علوم دفاعی مشخص شده است. همان‌طور که در شکل ۳ نشان داده شده است، دانشجویان گرایش پیاده ۱۰۰٪ تمامی دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی در رشته علوم دفاعی را فرا می‌گیرند. اما گرایش‌های توپخانه صحرایی و موشک‌ها، ش م ه، پدافند هوایی و زرهی هر یک ۸۶٪ دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی در رشته علوم دفاعی را فرا می‌گیرند.

جدول ۴- میزان درصد بهره‌مندی هر یک از گرایش‌های رشته علوم دفاعی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته

نام گرایش	سهم هر گرایش از دروس مربوط به جنگ‌های شناختی در رشته علوم دفاعی (%)
ش م ه	۸۶
زرهی	۸۶
توپخانه صحرایی و موشک‌ها	۸۶
پیاده	۱۰۰
پدافند هوایی	۸۶

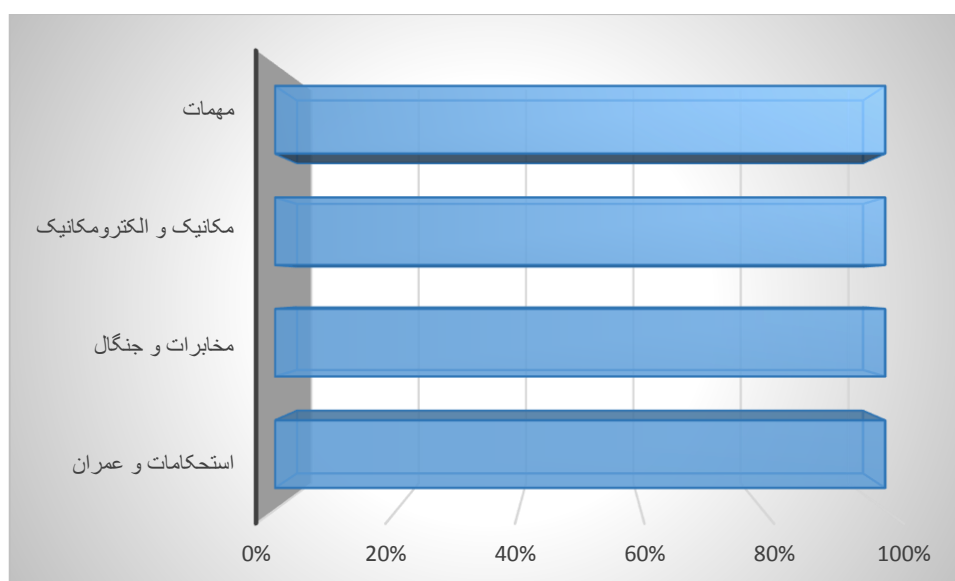

شکل ۳- میزان بهره‌مندی هر یک از گرایش‌های رشته علوم دفاعی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته

در جدول ۵ و شکل ۴ نیز درصد دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی هر یک از گرایش‌ها در رشته مهندسی دفاعی مشخص شده است. براساس شکل ۴ دانشجویان تمامی گرایش‌های رشته مهندسی دفاعی که شامل مهمات، مکانیک و الکترومکانیک، مخابرات و جنگال و استحکامات و عمران است، از ۱۰۰٪ دروس تدریس شده مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی بهره می‌برند.

جدول ۵- میزان درصد بهره‌مندی هر یک از گرایش‌های رشته مهندسی دفاعی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته

نام گرایش	سهم هر گرایش از دروس مربوط به جنگ‌های شناختی در رشته مهندسی دفاعی (%)
مهمات	۱۰۰
مکانیک و الکترومکانیک	۱۰۰
مخابرات و جنگال	۱۰۰
استحکامات و عمران	۱۰۰

شکل ۴- میزان بهره‌مندی هر یک از گرایش‌های رشته مهندسی دفاعی از دروس مربوط به افزایش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی تدریس شده در این رشته

نتایج نشان می‌دهد که میزان آموزش در خصوص آگاهی از جنگ‌های شناختی در دانشگاه افسری امام علی (ع) بین رشته‌ها و گرایش‌های مختلف متفاوت است. در حالی که رشته‌های مهندسی دفاعی و گرایش پیاده در رشته علوم دفاعی به طور کامل از دروس مرتبط با این موضوع بهره‌مند می‌شوند، سهم این دروس در رشته مدیریت دفاعی و سایر گرایش‌های علوم دفاعی متغیر و به طور نسبی کمتر است. این یافته‌ها حاکی از آن است که توزیع آموزش آگاهی نسبت به جنگ‌های شناختی در دانشگاه به طور یکسان انجام نشده است و نیاز به بررسی بیشتر و احتمالاً بازنگری در برنامه درسی برای ایجاد تعادل در این موضوع وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه دانشجویان برخی از رشته‌ها و گرایش‌های دانشگاه افسری امام علی (ع) آموزش‌های قابل توجهی در زمینه جنگ شناختی دریافت می‌کنند، اما توزیع این آموزش‌ها بین رشته‌ها و گرایش‌های مختلف به صورت یکسان نیست. در مقایسه با اهمیت روزافزون جنگ‌های شناختی، سطح آموزش ارائه شده در برخی رشته‌ها به ویژه در رشته مدیریت دفاعی و برخی گرایش‌های علوم دفاعی نیازمند تقویت و بازنگری است.

بنابراین، پیشنهاد می‌شود که برنامه درسی دانشگاه افسری امام علی (ع) در حوزه جنگ شناختی مورد بازنگری اساسی قرار گیرد. این بازنگری باید شامل افزایش تعداد دروس مرتبط، تنوع در محتوای آموزشی، و ارائه آموزش‌های تخصصی‌تر در زمینه‌های مختلف جنگ شناختی، با توجه به نقش و وظایف هر رشته و گرایش باشد. همکاری بین‌رشته‌ای و بهره‌گیری از نظرات متخصصان حوزه جنگ شناختی نیز ضروری به نظر می‌رسد. همچنین برای پیشنهادات زمینه‌های تحقیقاتی آتی می‌توان به مقایسه‌ی دروس تدریس شده مربوط جنگ‌های شناختی بین دانشگاه‌های مختلف نظامی اشاره کرد.

منابع

- جوانی، محمد. (۱۴۰۱). علوم شناختی در جنگ شناختی. چاپ چهاردهم، تهران، انتشارات نواندیشان دنیای کتاب.
- رهنمودهای فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی) در دیدار خانواده‌های شهدای امنیت. ۱۴۰۳/۰۸/۰۶
- فرهنگ، سجاده. و پناهی فر، سجاده. (۱۴۰۳). بررسی تأثیر آموزش مؤلفه‌های جنگ شناختی بر روی میزان رضایت شغلی کارکنان نظامی. فصلنامه مدیریت نظامی، ۲۴(۹۴)، ۲۶-۴۲. doi: ۱۰,۲۲۰۳۴/iamu.۲۰۲۴,۲۰۱۸۰۷۷,۲۹۹۱

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. (۱۳۹۳). لیست کامل رشته‌ها. بازیابی شده از [/https://www.msrt.ir/fa/grid/۲۸۳](https://www.msrt.ir/fa/grid/۲۸۳)
 یوسفوند، یعقوب. تشکری پور، احمد. ملکی کرم آبادی، محمدمهدی. و مقدم، علیرضا. (۱۴۰۳). بایسته‌های اثربخشی جهاد تبیین در جنگ نرم و شناختی در اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی)، با تأکید ارائه الگو. مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی، ۱۴(۵۵)، ۲۴۱-۲۷۲.
 یوسفوند، یعقوب. (۱۳۹۷). عملیات روانی. تهران: انتشارات دانشگاه افسری امام علی (ع).

Mussa, E. C., Mirzabaev, A., Admassie, A., Nshakira-Rukundo, E., & von Braun, J. (۲۰۱۹). Does childhood work impede long-term human capital accumulation? Empirical evidence from rural Ethiopia. *International Journal of Educational Development*, ۶۶, ۲۳۴-۲۴۶.

Norton, B. (۲۰۲۱). Behind NATO's 'cognitive warfare, Battle for your brain' waged by Western militaries. Retrieved October ۱۳, ۲۰۲۱.

Sunaryo H, Nirwanto N, Manan A. (۲۰۱۷). The Effect of Emotional and Spiritual Intelligence on Nurses' Burnout and Caring Behavior. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*. ۷(۱۲): ۱۲۱۱-۱۲۲۷.